

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กล่าวกันว่า การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน มีนักการศึกษาเห็นว่า การศึกษาระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่จำเป็นและสำคัญในการช่วยเหลือเพื่อพัฒนากำลังคนของประเทศ¹ ชาติที่เจริญก้าวหน้าโดยทั่วไปต่างส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในระดับนี้เป็นอย่างมากเพื่อที่พลเมืองของตนจักได้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง การพัฒนาหลักสูตรจึงต้องพัฒนาการสอนของครูควบคู่กันไปเสมอ ซึ่งจำเป็นต้องกระทำก่อนเนื่องกันไปตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา การปรับปรุงหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายของสถานศึกษาส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี(สวท) เมื่อปีการศึกษา 2516 จึงมีการพัฒนาวิธีการสอนปรับปรุงแบบเรียน คู่มือครู อุปกรณ์การสอน และจัดอบรมครูประจำการ โดยนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้อย่างจริงจัง ทั้งนี้ย่อมแสดงว่านักการศึกษาตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยสื่อการสอน หรือเทคโนโลยีทางการศึกษานั้น หมายรวมถึงทั้งวัสดุการสอน อุปกรณ์การสอน และวิธีการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูอาจนำมาใช้เพื่อให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

¹บรรจง ชูสกุลชาติ, ปฏิรูปอุดมการณ์การศึกษา (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, 2517) , หน้า 186 .

หลังจากที่ ส่วท ทดลองใช้หลักสูตรในโรงเรียนตัวอย่างเป็นเวลา 3 ปีแล้ว ในปีการศึกษา 2519 - 2520 ทางกระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้หลักสูตรใหม่ดังกล่าวทั่วประเทศ พร้อมกับจัดโครงการติดตามผลการใช้หลักสูตรใหม่ ด้วยการจัดแบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายออกเป็น 20 กลุ่ม

กลุ่มโรงเรียนที่หนึ่งซึ่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญและอาชีวศึกษา ได้จัดให้มีการประชุมทางวิชาการทุกสาขาวิชาเป็นประจำ เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครูประจำการภายในกลุ่ม หากแต่ยังมีได้ร่วมมือกันอย่างจริงจังในด้านสื่อการสอนหรือเทคโนโลยีทางการศึกษาซึ่งได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นต่อการจัดการ เรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่

จากรายงานการวิจัยทางสาขาวิชาโสตทัศนศึกษาในประเทศไทยรอบทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญและอาชีวศึกษาทั้งของภาคเอกชนและรัฐบาลในส่วนกลางนี้ ส่วนขาดแคลนและต้องการสื่อการสอนแต่ขาดงบประมาณทางด้านโสตทัศนศึกษา นอกจากนี้ก็วิจัยการศึกษาได้รายงานถึงปัญหาระดับมัธยมศึกษาสายสามัญว่า . . . "อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่พอ คุณภาพของครูที่สอนยังไม่เป็นที่พอใจ การตกซ้ำชั้นในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายยังมีอัตราสูงมาก ส่วนในสายอาชีพและอาชีวศึกษาสูง หลักสูตรและคุณภาพของผู้จบไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ทางด้านเทคโนโลยี อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่ทันสมัย"¹ ผลการวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง พบว่า "โรงเรียนในกรุงเทพมหานคร เองก็ยังมีคุณภาพโดยส่วนรวมแตกต่างกัน . . . ควรได้มีการปรับปรุงโรงเรียนในด้านต่างๆ ให้มีคุณภาพทัดเทียมกัน"²

ประจักษ์พยานต่าง ๆ ดังกล่าวมานี้ย่อมบ่งชี้ถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่ฝ่ายผู้เกี่ยวข้องน่าจะพิจารณาแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะในยามที่ภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศมีความผันแปร อันเป็นผลให้ค่าครองชีพและราคาเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ มีราคาแพง เช่นนี้ควรจะทำอย่างไร

¹ พจน์ สะเพียรชัย, "ปัญหา หลักการและแนวโน้มของการจัดการศึกษาของไทย" วารสาร สภาการศึกษาแห่งชาติ 13 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2521) : 12,

² กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานปลัดกระทรวง, กองแผนงาน, การติดตามประเมินผลการแบ่งห้องที่การศึกษาในกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2521), หน้า 1-2.

ก. รวบรวมมือกันทางวิชาการของกลุ่มโรงเรียนที่หนึ่งถึงกล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคานคุณภาพใล้มาง แต่การส่งเสริมคุณภาพของโรงเรียนให้ทัดเทียมกันได้อย่างรวดเร็วและประหยัดในยุคที่ราคาสินค้าต่าง ๆ มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นไปเรื่อย ๆ อย่างนี้ ทางออกที่น่าจะกระทำอย่างแท้จริงก็คือ โรงเรียนต่าง ๆ ในกลุ่มโรงเรียนที่หนึ่งควรรวมพลังกันจัดทำสื่อการเรียนการสอนและให้บริการในคานไอศคัทพ์และเทคโนโลยีอุปกรณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน จะเป็นการประหยัดเงินงบประมาณและเปิดโอกาสให้โรงเรียนเล็ก ๆ ที่มีกำลังงบประมาณน้อยได้หมุนเวียนใช้สื่อการเรียนที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและคุ้มค่า ทั้งนี้โดยการจัดบริการ เป็นระบบและมีกระบวนการดำเนินงานในรูปของศูนย์สื่อการศึกษาารวมสำหรับกลุ่มโรงเรียน

ถึงแม้ว่าจะเคยมีนักไอศคัทพ์ศึกษาหรือนักเทคโนโลยีทางการศึกษาในประเทศบางท่านเสนอแนะให้จัดศูนย์ไอศคัทพ์ศึกษาสำหรับกลุ่มโรงเรียนมาแล้วก็ตาม แต่ยังไม่เคยปรากฏมีการจัดศูนย์สื่อการศึกษาเป็นส่วนรวมสำหรับกลุ่มโรงเรียนขึ้นมา ณ แห่งใด และบังขาดการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องทำนองนี้โดยตรง การวิจัยที่มีการทำในประเทศส่วนมากเป็นเรื่องของศูนย์สื่อการศึกษาแบบเอกเทศเฉพาะโรงเรียนแห่งใดแห่งหนึ่งเท่านั้น ภาระการต่อมอดการวิจัยทางสาขาวิชาไอศคัทพ์ศึกษาในประเทศ ที่พบปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียน และผลการวิจัยที่กล่าวถึงปัญหาในระดับมัธยมศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษา อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่พอ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น เหตุผลทั้งหลายเหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจ และคิดว่าการจัดให้มีกลุ่มโรงเรียนขึ้นมาในครั้งนี้ น่าจะเอื้ออำนวยต่อการจัดให้มีศูนย์สื่อการศึกษาารวมสำหรับกลุ่มโรงเรียนได้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าสมควรทำการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อเป็นแนวทางและใ้ข้อมูล เสนอจัดโครงการศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนขอเทียม สำหรับกลุ่มโรงเรียนที่หนึ่ง ภายความคาดหวังว่าจะเป็นหน่วยงานที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพการเรียนการสอนของกลุ่มโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น และอาจเป็นตัวอย่างในทางปฏิบัติสำหรับกลุ่มโรงเรียนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ส้ารวจสถานภาพทางไอศคัทพ์อุปกรณ์/สื่อการเรียนภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาแต่ละแห่ง

ประจำกลุ่มโรงเรียนที่ 1 ก.

2. ศึกษาปัญหาการไร้ขีดทัศน์ปรกรม/สื่อการเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก.
3. สำนวความตองการ ความคิดเห็นของผูบริหารโรงเรียนและอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. ที่มีตองงานไอศกัทัศน์และเทคโนโลยีทางการศึกษา
4. วิเคราะห์ความตองการใ้มีศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนชอเทียมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก.
5. เพื่อเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนชอเทียมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. ตลอดจนหน้าที่และการบริหารงานของศูนย์

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษา สำนวจ และวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามที่กล่าวไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัย เฉพาะจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารโรงเรียน 5 คน อาจารย์ผู้สอน 147 คน และเจ้าหน้าที่ไอศกัทัศน์-ศึกษา 5 คน ซึ่งปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. จำนวน 8 โรงเรียน ระหว่างภาคปลาย ปีการศึกษา 2521

ขอตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมา ได้ทดลองใช้และปรับปรุงแก้ไขแล้ว ทำให้ผู้ตอบเข้าใจขอคำถามได้ตามจุดมุ่งหมาย
2. ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ อาจจะไม่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่จะเกิดขึ้นในปีต่อไป ด้วยเป็นการศึกษาปัญหาเฉพาะจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งปฏิบัติงานในภาคปลาย ปีการศึกษา 2521 เท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ศูนย์สื่อการศึกษาแบบคนสอนเต็ม หรือ ศูนย์สหการศึกษาศึกษา¹ หมายถึง ศูนย์เื้อ-
ทัศน์และเทคโนโลยีทางการศึกษาประเภทหนึ่ง ซึ่งเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกของกลุ่ม
โรงเรียนกลุ่มเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางเกี่ยวกับการให้บริการ การจัดหาวัสดุและ
เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ต่าง ๆ การผลิต การประชุมสัมมนา และเผยแพร่แนวความคิดใหม่ ๆ ของ
เทคโนโลยีทางการศึกษาให้แก่คณาจารย์ในกลุ่มโรงเรียนของตน

โสตทัศนูปกรณ์ หรือสื่อการสอน หมายถึง อุปกรณ์การสอนประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็น
วัสดุ อุปกรณ์ กิจกรรม หรือวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้สอนพิจารณานำมาใช้ประกอบการเรียนการสอน เพื่อ
ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 หมายถึง สถานศึกษา หรือโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรมัธยม-
ศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518 ที่อยู่ใกล้กันตามสภาพท้องถิ่นในกรุงเทพมหานคร จำนวน 27 โรงเรียน
ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ และผู้วิจัยได้พิจารณาจัดแบ่งเป็น 3 กลุ่มย่อย ตามสภาพภูมิ-
ศาสตร์ ความใกล้เคียง และจำนวนโรงเรียน โดยแต่ละกลุ่มย่อยจะมีทั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาสาย
สามัญ และโรงเรียนอาชีวศึกษาของเอกชนกับวิทยาลัยอาชีวศึกษาของรัฐบาลแต่ละกลุ่มย่อย จะเรียก
ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. กลุ่ม 1 ข. และ กลุ่ม 1 ค.

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วย
ผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก.
ภาคปลาย ปีการศึกษา 2521

อาจารย์ หรือ อาจารย์ผู้สอน หมายถึง ครู หรืออาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนในระดับมัธยม-
ศึกษา สังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. ภาคปลาย ปีการศึกษา 2521

เจ้าหน้าที่โสตทัศนศึกษา หมายถึง ผู้ดูแลรับผิดชอบและจัดดำเนินการเกี่ยวกับโสตทัศน-
ูปกรณ์หรือสื่อการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. ประจำภาคปลาย ปีการศึกษา 2521

¹สำเนา วรังกูร , ผู้บัญญัติชื่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาเอกสารอ้างอิง วารสาร หนังสือ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. สร้างแบบสอบถาม 3 ชุด สำหรับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็น ผู้บริหารโรงเรียน อาจารย์ผู้สอน และเจ้าหน้าที่ไอศหัตถ์ศึกษา ตามเกี่ยวกับข้อเสนอสื่อทั่วไป ความเห็นของงานไอศหัตถ์และเทคโนโลยีทางการศึกษา ปัญหาการใช้ไอศหัตถ์อุปกรณ์ของอาจารย์ สถานภาพของไอศหัตถ์อุปกรณ์ ปัญหาหรืออุปสรรคในการจัดดำเนินงานทางไอศหัตถ์ศึกษา และความพึงพอใจ ความต้องการสื่อการเสนอจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษา สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก.
3. นำแบบสอบถามฉบับชั่วคราวทั้ง 3 ชุด ไปทดสอบเบื้องต้นกับนิสิตบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนี้
 - ก) แบบสอบถามชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ทดสอบกับนิสิตภาควิชาบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน
 - ข) แบบสอบถามชุดที่ 2 และ 3 สำหรับอาจารย์ผู้สอน และสำหรับเจ้าหน้าที่ไอศหัตถ์ศึกษาตามคำค้น ใช้ทดสอบกับนิสิตภาควิชาไอศหัตถ์ศึกษา จำนวน 5 คน

หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง 3 กลุ่ม ในโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน รวมจำนวน 22 คน และขอสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ไอศหัตถ์ศึกษาด้วย
4. ตัวอย่างประชากร เพื่อความเหมาะสมและเป็นไปไ้จึงพิจารณาจัดแบ่งโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 ออกเป็น 3 กลุ่มย่อย เรียกว่า กลุ่ม 1 ก. กลุ่ม 1 ข. และกลุ่ม 1 ค. โดยคำนึงถึงความใกล้เคียงกันทางสภาพภูมิศาสตร์ และจำนวนโรงเรียน ทั้งนี้ในแต่ละกลุ่มย่อยมีลักษณะคล้ายคลึงกันที่สุดและกำหนดให้โรงเรียนกลุ่ม 1 ก. เป็นกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนของการวิจัยครั้งนี้
5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามเป็นแบบสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างประชากรตามที่กำหนด ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. จำนวน 8 โรงเรียน โดยขอหนังสือนำจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปติดต่อกับทางโรงเรียนด้วยตนเอง และขอสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากเจ้าหน้าที่ไอศหัตถ์ศึกษา เกี่ยวกับความเป็นมาของหน่วยงานและปัญหาการดำเนินงานทั่วไป

6. รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ทายการหาการอยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะโครงการจัดตั้งศูนย์สื่อการศึกษาแบบคอนซอเทียมหรือศูนย์สหการสื่อการศึกษาสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มที่ 1 ก.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะได้นำข้อมูลอันเป็นผลจากการวิจัยครั้งนี้มา เป็นแนวทางในการกำหนดพิจารณาสำหรับกลุ่มโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนสื่อการศึกษาและประหยัดเงินงบประมาณในการจัดตั้งศูนย์บริการโสตทัศนูปกรณ์สำหรับโรงเรียนเฉพาะแห่ง
2. ทราบถึงทัศนคติและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนครู อาจารย์ ในกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่ม 1 ก. ที่มีต่อโครงการเสนอแนะการจัดตั้งศูนย์สหการสื่อการศึกษาสำหรับกลุ่มโรงเรียน
3. จะกระตุ้นให้ครู อาจารย์ในกลุ่มโรงเรียนตระหนักถึงคุณประโยชน์ของการใช้บริการโสตทัศนูปกรณ์หรือสื่อการสอนจากศูนย์ร่วมกัน
4. เป็นแนวทางเพื่อการศึกษา วิจัยและปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย